

Herukan tuholaiset ja niiden torjunta

Isa Lindqvist ja Tuomo Tuovinen
Kuvat T. Tuovinen

Herukoiden tuholaiset

Silmuja vioittavat lajit

Ovatko silmut kuihtuneita, reikiintyneitä tai paisuneita?

Herukkakoi ***

Herukansilmukoi ***

Mustaherukanäkämäpunkki ***

Herukkakoi ja herukansilmukoi:

- Esiintyvät usein yhdessä ja syövät usean silmun kukka- ja lehtiaiheet
- Molemmilla yksi sukupolvi vuodessa

- Erot:

Herukkakoi

- Punaiset, tummapäiset toukat (15 mm) talvehtivat maassa tai pensaan tyvellä – kaivautuvat keväällä silmuihin joissa aikuiset kehittyvät (lento kesäkuussa)
- Munii raakileisiin joissa toukat kehittyvät ennen talvehtimistä (heinäkuussa)
- Vioitetut raakileet punertuvat ja varisevat maahan

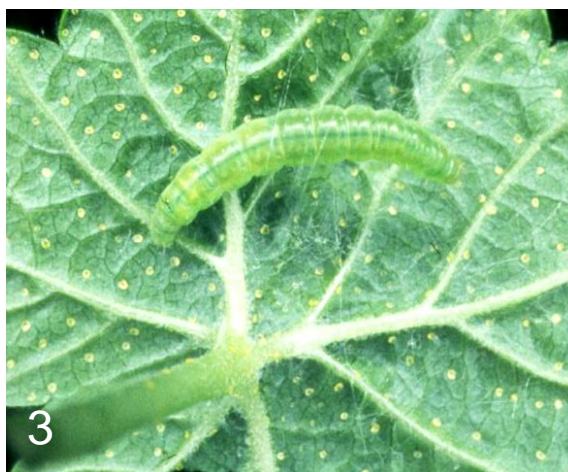
Herukansilmukoi

- Vihreät toukat (15 mm) talvehtivat silmuissa
- Munii lehdille lehtisuonien viereen – toukat (vihreät, pitkittäisraidat, vilkkaasti kiemurtelevat) kaivautuvat silmuihin heinäkuussa

Tarkkailu:

- Keväällä silmujen puhjetessa voi löytää toukkia
- Aikuisia koiperhosia tarkkaillaan feromoni pyydyksillä heinä-elokuussa

1. Koiperhostoukkien tyhjiksi syömiä silmuja mustaherukalla
2. Herukkakoin toukka – tummapäinen, harmaanvihreä (talvehtiva punainen)
3. Herukansilmukoin toukka - vaalean vihreä raitakuviainen
4. Aikuinen herukkakoi
5. Aikuinen herukansilmukoi

Herukkakoi

Herukansilmukoi

Toukka syö
kukkapohjuksen

Kukkapohjus
koskematta

Mustaherukanäkämäpunkki:

- Mikroskooppisen pienet punkit (0,25) elävät silmuissa
- Äkämäpunkit leviää uusiin pensaisiin tuulen kuljettamina
- Levittää suonenkatovirusta
- Vioitus: Silmut turpoavat pallomaisiksi äkämäsilmuiksi eikä lehtiä kehity
- Suonenkatotaudin oireita on kukkien sukailemaiset terälehdet

Tarkkailu: turvonneet silmut keväällä

1. Äkämäsilmuja mustaherukka-pensaassa
2. Äkämöitynyt silmu
3. Valkoisia punkkeja silmun pinnalla

Herukoiden tuholaiset

Oksia vioittavat lajit

Kuihtuvatko oksat kesällä vai jo keväällä?

Herukanvarsisääski ***

Herukkalasisiipi **

Oksat heikentyneet ja tahriutuneet

Villakilpikkä **

Herukanvarsisääski:

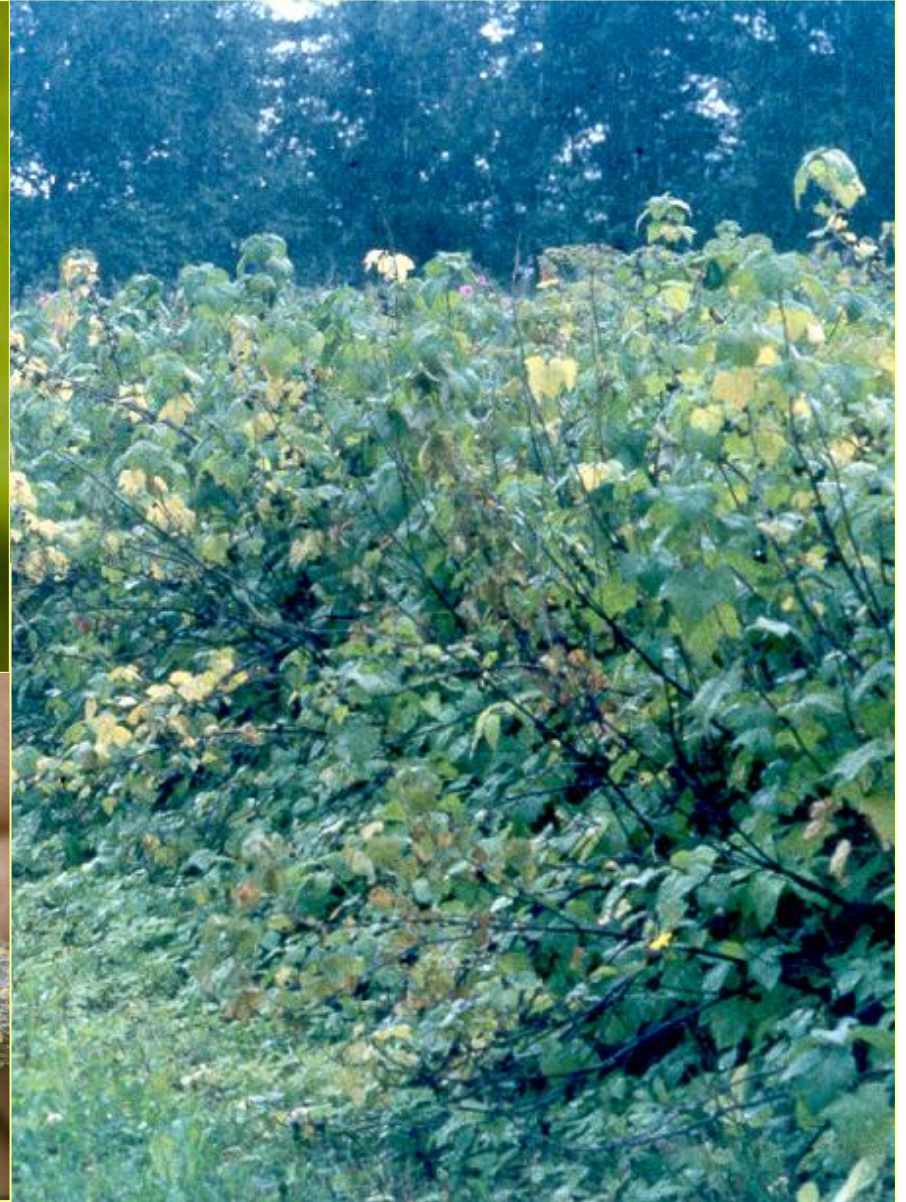
- Haitallisin mustaherukalla
- Herukanvarsisääsken toukat talvehtivat maassa
- Aikuiset kuoriutuvat kukinnan päätyttyä, munivat oksien kuoren halkeamiin
- Lohenpunaiset toukat (3 mm) tunkeutuvat kuoren alle ravinnonottoon
- 2 sukupolvea – toukkia esiintyy heinäkuussa ja elo-syyskuussa
- Oksan vioituskohtaan iskee usein harmaahome joka tukkii johtojänteet ja oksa lakastuu ja katkeaa helposti

Tarkkailu:

- Kuihtuneet oksat heinäkuussa ja loppukesällä – oksien kuoriminen
- Vioittuneiden oksien poisto

Herukanvarsisääski

Herukkalasisiipi:

- Talvehtii toukkana (15 mm) oksan sisällä
- Toukka kaivaa itselleen keväällä ulospääsytien ennen koteloitumista oksan sisällä
- Aikuinen (n. 20 mm) lentää kesä-heinäkuussa aamuisin
- Munii oksan silmuihin tai vioittuneisiin kohtiin ja toukat kaivautuvat taas oksan sisään.

Vioitus:

- Edellisenä vuonna vioitetut oksien lehdet alkavat kuihtua lehtien puhkeamisen jälkeen
- Oksat tummempia ja katkeilevat

Tarkkailu:

- Feromonipyydykset aikuisten lentoaikana
- Oksien poisto ja hävitys

Herukkalasisiipi

Villakilpikkä:

- Satunnainen riesa varsinkin punaherukalla
- Naaraat kellanruskeita (n. 5 mm), koiraat siivellisiä, toukat vaalean puuterimaisen valkean vahan peitossa
- Munat keltaisia villamaisen munasäkin suojassa

- Talvehtii toukka-asteella vanhojen silmusuomujen ja irtoavan kuoren alla
- Aikuistuu kesä-heinäkuussa – takaruumis munasäkiksi
- Toukat kuoriutuvat heinäkuussa – elävät lehtien alapinnalla ja siirtyvät syksyllä talvehtimaan

Vioitus

- Toukat heikentävät oksia
- Suurin haitta on mesikaste jossa nokihärmä elää

Tarkkailu: Toukat ja naaraat pensaiden sisäosissa

- Luontaiset viholliset: loispistiäiset

Villa- ja nappikilpikäärät

Herukoiden tuholaiset

Versoja ja lehtiä vioittavat punkit

Herukanrataspunkki ***

Vihannespunkki **

Herukanrataspunkki:

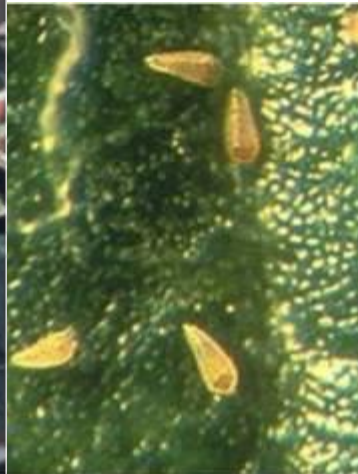
- Talvehtii aikuisena silmusuomujen välissä tai kuoren halkeamissa
- Elävät vapaina lehtien alapinnalla, 3-4 sukupolvea kesässä
- Esiintyy kaikilla herukoilla, oireet vaihtelevat
- **Tarkkailu:** Silmujen tyvet keväällä – mikroskoopilla
- Luontaiset viholliset: petopunkit käyttävät rataspunkteja ravinnokseen

Punaherukalla:

- epämuotoiset lehdet
- heikentynyt kukinta

0.15 mm

Mustaherukalla:

- ruskettuvat lehdet, heikentynyt kukinta

Vihannespunkki:

- Mustaherukalla yleisempi
- Pyretroidien (Decis, Karate, ym.) käytön seurauksena voi kanta lisääntyä
- Talvehtii aikuisena (punainen) lehtikarikkeessa ja kasvien tyviosissa
- Luontainen torjunta: petopunkit, petoluteet, punkkisääsket

Tarkastus luupin avulla

- Vihertävät, 2 täplää kyljissä

Herukoiden tuholaiset

Versoja ja lehtiä vioittavat hyönteiset

Karviaispistiäiset ***

Herukanversosääski **

Lehtikirvat **

Kääriäiset, mittarit ym. perhoset *

Nurmiluteet *

Karviaispistiäiset:

- Punaherukalla ja karviaisella, jopa kolme sukupolvea kesässä
- Useita lajeja joista iso- ja pikkukarviaispistäinen yleisempiä
- Naaras kellanruskea (musta) n. 5 mm, toukka vihreä mustapisteinen tai koko vihreä (20 tai 12 mm)
- Talvehtivat esikoteloina maassa ja aikuiset kuoriutuvat toukokuussa
- Naaras munii lehtien alapinnoille pensaan sisäosiin (lehtien ulkoreunoihin)
- Toukat syövät lehtiä, koteloituvat maahan ja uusi sukupolvi kuoriutuu 2-3 viikon kuluttua

Tarkkailu: Aikuisia tarkkaillaan kelta-ansoilla toukokuusta lähtien ja lehtiä kukinnan jälkeen myös pensaan sisäosissa.

Luontainen torjunta: loispistiäiset

Karviaispistiäiset

Herukanversosääski

- Mustaherukalla yleisin
- Talvehtii toukkana maassa
- Ensimmäinen sukupolvi (2-3) aikuistuu kukinnan aikana
- Naaraat (2 mm) munivat nuorten versojen avautumattomiin kärkilehtiin, toukat imevät kasvinesteitä lehtien poimuissa
- Versojen kehitys häiriintyy

Tarkkailu:

Nuorten versojen kärjet kesäkuussa
Luontainen torjunta: pedot,
losipistiäiset

Herukoiden kirvat:

- Talvehtivat muna-asteella herukoiden oksilla, esiintyy kaikilla herukoilla ja karviaisella
- Useita sukupolvia vuodessa, useat lajit vaihtavat kesällä ruohomaisille isäntäkasveille
- Vioituksia syntyy kirvojen imennän seurauksena – värimuutoksia, lehtien kiertymistä, kupruilua ja sykeröitymistä.
- Mesikaste tahrii marjoja. Osa kirvalajeista on virustautien levittäjiä.

Tarkkailu:

Lehtien käpertyminen
Mesikaste houkuttelee
muurahaisia

Luontainen torjunta
usein tehokasta

1. Ojukkakirvan vioitus
2. Ojukkakirvoja
3. Herukan valvattikirvoja
4. Herukkakirvan vioitus
5. Herukkakirvoja

Nurmiluteet ja mittariperhoset

- Luteista tarha- ja kurttulude haitallisimmat
- Talvehtivat muna-asteella puuvartisilla kasveilla
- Kurttulude elää koko ajan puuvartisilla kasveilla mutta tarhalude siirtyy välillä ruohomaisille kasveille
- Aikuiset ja toukat imevät kasvinesteitä
- Mittariperhoset ovat saaneet nimensä toukkien liikkumistavasta
- Satunnaisia vieraita, harvoin suurta tuhoa.
- **Tarkkailu:**
- Luteita voi seurata haavinäyttein ennen vioitusten esiintymistä
- Lehdet ja kukinnot

Herukoiden tuholaiset

Kukintoja, raakileita ja marjoja vioittavat lajit

Karviaiskoisa ***

Ojukepistiäinen **

Karviaiskoisa

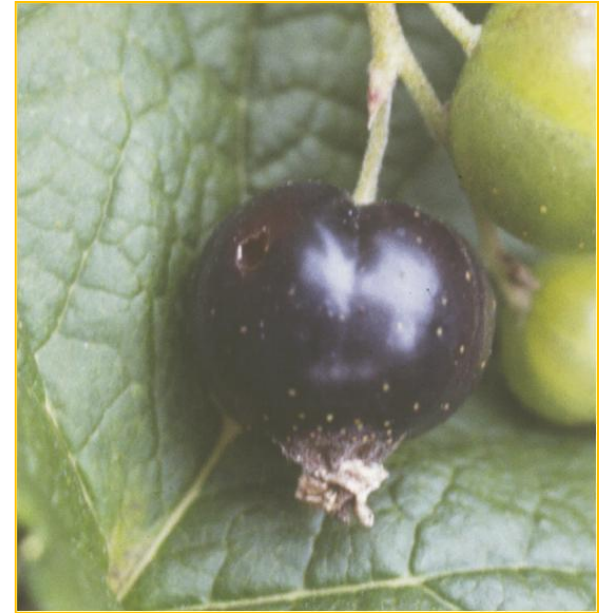
- Talvehtii kotelona maassa
- Aikuiset kuoriutuvat kukinta-aikaan ja munivat lehdille
- Toukat vioittavat lehtiä ja raakileita käärimällä niitä seitin sisään ja syövät koloja raakileisiin
- Yksi toukka pilaa kokonaisen tertun
- Poistuvat heinäkuussa maahan
- Loispistiäiset ja petoluteet syövät toukkia

Ojukepistiäinen

- Ojukepistiäinen munii ensimmäisinä kehittyviin kukkiin ainoastaan yhden munan
- Toukka kaivautuu raakileen sisään jonka sisustaa se syö kunnes heinäkuussa poistuu maahan talvehtimaan.
- Tyvimarjat paisuvat, punertuvat ja varisevat yleensä ennen aikojaan maahan
- Luontainen torjunta: loispistiäiset

Ennakoiva kasvinsuojelu, esim.

Kasvupaikkavalinta

- Etäisyydet Ribes-kasvustoihin

Viljelytekniikat

- Katteet, rivivälin hoito, kastelu, lannoitus...

Taimiaineiston terveys

Pistokkaiden lämminvesikäsitteily: 10 min 46 astetta

- Herukanäkämäpunkki – mustaherukat (punaherukat)
- Herukanrataspunkki – puna- , valko- ja mustaherukat
- Kirvat, kilpikirvat – muna-asteet: 20 min käsitteily
- Herukansilmukoi – toukat: 20 min

Silmävarainen tarkkailu: Esimerkkejä

Vihannespunkki

Karviaispistiäiset

Herukkakirva

Herukansilmukoi

Mh-äkämäpunkki

Villakilpikirva

Tarhaluteet

Tuholaistarkkailu: Menetelmät herukoilla

Kelta-ansa: pistiäiset

**Luuppi:
Herukanrataspunkki**

Luuppi: Villakilpikirva

Luuppi: Vihannespunkki

Ojukkakirva

Herukkakoi

Tuholaistarkkailu herukoilla

Feromonipyydykset

- Käytetään tuholaisten esiintymisen, lentoajan ja runsauden selvittämiseen
- Voidaan hyödyntää torjunnan ajoittamisessa (aikuiset perhoset)

Herukkakoi (Huom. viime vuosina vaikeuksia saatavuudessa)

- ✓ Asennus kesäkuun alussa, lentoaika kesäkuussa
- ✓ Torjunta: aikuisten torjunta *Calypso*, *Karate Zeon-tekniikka*, *Mavrik*

Herukansilmukoi

- ✓ Asennus kesäkuun lopussa, lentoaika heinäkuussa
- ✓ Torjunta: aikuisten (toukkien) torjunta *Calypso*, *Karate Zeon-tekniikka*

Herukkalasisiipi

- ✓ Asennus kesäkuun alussa, lentoaika kesä-heinäkuussa
- ✓ Taimistoissa, alas leikatuilla herukoilla
- ✓ Torjunta voi vaatia useita ruiskutuksia

Kemiallinen torjunta

Ennen silmujen avautumista:

- Kirvat, rataspunkit – öljypohjaiset ruiskutteet, (rikkilehtilannos)

Silmujen kärkien avautuessa:

- Herukkakoi, herukansilmukoi – pyreteroidit, esfenvaieraatti

Ennen kukinnan alkua:

- Herukkakoi, herukansilmukoi, kirvat, kilpikkäät, luteet, karviaiskoisa, ojukepistiäinen, herukanversosääski ym.- neonikotinoidi, dimettoaatti

Kukinnan päätyttyä:

- Karviaiskoisa, herukanversosääski, karviaispistiäiset, ojukepistiäinen, kirvat ym. – kuten yllä paitsi deltametriinit

Kesä-heinäkuussa:

- Karviaispistiäiset, kirvat, kilpikkäät, herukkakoi, herukanvarsisääski ym. – neonikotinoidi ja jotkut pyreteroidit

Luonnonmukaiseen tuotantoon soveltuvat kasvinsuojeluaineet

Växtskyddsmedel som är tillåtna inom ekologisk produktion

Päivitetty/ Uppdaterad 13.3.2017

Kasvinsuojeluainerekisterissä, biosidirekisterissä tai biosidiset torjunta-aineet -rekisterissä (<http://www.tukes.fi/fi/Rekisterit>) olevat valmisteet, joiden tehoaineen käytön Euroopan yhteisöjen komission asetus (EY) 889/2008 sallii. [Saat lisätietoja valmisteesta ja sen käyttöehdoista klikkaamalla TUKES-rekisterinumeroa.](#)

Preparat angivna i växtskyddsmedelregistret, biocidproduktregistret eller biocida bekämpningsmedel -registret (<http://www.tukes.fi/sv/Register>) vilkas aktiva substanser är tillåtna enligt Europeiska gemenskapernas kommissionens förordning (EG) 889/2008. [Du får mer information om preparat och användningsvillkor genom att klicka på TUKES-registernummer.](#)

1. Kasvitaudit / Pesticider

Valmiste	Käyttötarkoitus	Tehoaine	Edustaja Suomessa tai rekisteröinnin haltija	TUKES Rekisterinnumero
Preparat	Användningsändamål	Aktiv substans	Representant i Finland eller registreringsinnehavare	TUKES Registernummer
Carbon Kick Booster	hämäsienten torjunta/ mot mjöldaggssvampar	Rypsiöljy/ rybsolja	CK Growing Oy	2922
Cedomon	siemenen peittäus (ohra ja kaura)/ mot utsädesburna sjukdomar på korn och havre	Pseudomonas chlororaphis MA 342 (bakteen/ bakterie)	Hankkija-Maatalous Oy	1823
Cerall	siemenen peittäus (ruis, vehnä ja ruisvehnä)/ mot utsädesburna sjukdomar på råg, vete och rågvet	Pseudomonas chlororaphis MA 342 (bakteen/ bakterie)	Hankkija-Maatalous Oy	2786
Mycostop	maalevintäisteisten tautien torjunta/ mot jordburna sjukdomar	Streptomyces K61 (bakteen/ bakterie)	Yara Suomi Oy	1603
Prestop	puutarhakasvien taudit/ mot sjukdomar på olika köksväxter	Gliocladium catenulatum (sieni/ svamp)	Verdera Oy	2956
Prestop Mix	puutarhakasvien taudit/ mot sjukdomar på olika köksväxter	Gliocladium catenulatum (sieni/ svamp)	Yara Suomi Oy	1898
Rotstop	juurikäävän torjunta/ mot rotticka	harmaaorvakka -sienen itiötä/ pergamentsvampens sporer	Verdera Oy	1648
Serenade ASO	sienitautien torjunta/ mot svampsjukdomar	Bacillus subtilis QST 713 (bakteen/ bakterie)	Bayer OY Bayer CropScience	3282

2. Tuhoeläimet, kasvintuotanto/ Växtskyddsmedel mot skadedjur inom växtproduktion

Carbon Kick Booster	punkkien torjunta/ mot kvalster	Rypsiöljy/ rybsolja	CK Growing Oy	2922
Cooper Kevättruiskute r	hyönteisten ja punkkien torjunta/ mot insekter och kvalster	Rypsiöljy/ rybsolja	Berner Oy	2802
Ferramol	etanoiden ja kotiloiden torjunta/ mot sniglar och snäckor	Rautafosfaatti/ järnfosfat	Hansakraft Oy Esbau Bio-Garden	2728

2. Tuhoeläimet, kasvintuotanto/ Växtskyddsmedel mot skadedjur inom växtproduktion

Valmiste	Käyttötarkoitus	Tehoaine	Edustaja Suomessa tai rekisteröinnin haltija	TUKES Rekisterinumero
Preparat	Användningsändamål	Aktiv substans	Representant i Finland eller registreringsinnehavare	TUKES Registernummer
Fibro	hyönteisten ja punkkien torjunta/ mot insekter och kvalster	Parafiiniöljyl/ paraffinolja	Berner Oy	3194
Loxiran Muurahaissirote	muurahaisten torjuntaan / mot myror	Pyretriini / pyretrin	Esbau Oy Bio-Garden	TUKES-2014-BTA-017
Loxiran Muurahaisspray	muurahaisten torjuntaan / mot myror	Pyretriini / pyretrin	Esbau Oy Bio-Garden	TUKES-2015-BTA-018
Madex	Omenakääniäisen torjunta/ mot äppelvecklare	Cydia pomonella (CpGV) granuloovirus/ granuloovirus	Berner Oy	3054
Muurahaissirote	muurahaisten torjuntaan / mot myror	Pyretriini / pyretrin	Esbau Oy Bio-Garden	TUKES-2014-BTA-017
Mycotal	jauhiaisten torjunta/ mot mjöflös	Lecanicillium muscarium (Ve 6) -sienen itiöitä/ -svampens sporer	Schetelig Oy Ab	1740
Natria Etanasyötti	etanoiden ja kotiloiden torjunta/ mot sniglar och snäckor	Rautafosfaatti/ järnfosfat	Bayer A/S, Bayer Environmental Science	2994
Natria Hyönteisten torjunta-aine, spray	hyönteisten torjunta/ mot insekter	Pyretriini ja rypsiöljyl/ pyretrin och rybsolja	Schetelig Oy	3155
Natria Hyönteisten torjunta-aine, tiiviste	hyönteisten torjunta/ mot insekter	Pyretriini ja rypsiöljyl/ pyretrin och rybsolja	Schetelig Oy	3154
Natria Muurahaissirote	muurahaisten torjuntaan / mot myror	Pyretriini / pyretrin	Schetelig Oy	TUKES-2014-BTA-017
Neko kevättruiskute	hyönteisten ja punkkien torjunta/ mot insekter och kvalster	Parafiiniöljyl/ paraffinolja	Neko Oy Ab	1918
Sluux HP	Etanoiden ja kotiloiden torjunta/ mot sniglar och snäckor	Rautafosfaatti/ järnfosfat	Berner Oy	2998
Spraits AF	hyönteisten torjunta/ mot insekter	Pyretriini ja rypsiöljyl/ pyretrin och rybsolja	W. Neudorff GmbH KG	3409
Spruzit	hyönteisten torjunta/ mot insekter	Pyretriini ja rypsiöljyl/ pyretrin och rybsolja	Esbau Oy Bio-Garden	2009
Spruzit RTU	hyönteisten torjunta/ mot insekter	Pyretriini ja rypsiöljyl/ pyretrin och rybsolja	Esbau Oy Bio-Garden	2777
Trico	eläinten karkoittaminen/ viltbetningskydd	lampaanrasva/ fårtalg	Berner Oy	3176
Trico Garden	eläinten karkoittaminen/ viltbetningskydd	lampaanrasva/ fårtalg	Berner Oy	3185
Turex 50 WP	tuhohyönteisten, erityisesti perhostoukkien torjunta/ mot skadeinsekter, särskilt fjärilslarver	Bacillus thuringiensis subsp. aizawai (bakteeri/ bakterie)	Berner Oy	1735
VermiNIX	hyönteisten torjuntaan /mot skadeinsekter	Piimaa/ kiselgur	Anticimex Oy	TUKES-2016-BTA-003

Ympäröivä kasvillisuus: biodiversiteetti!

- Viljelylohkon ympäristön kasvillisuus vaikuttaa viljelmällä esiintyvään hyönteis- ja punkkilajistoon.
- Petohyönteiset ja loispistiäiset hyötyvät runsaasti ja pitkään kukkivista kasveista.
- Lohkojen reunuskasvillisuudella merkitystä – esimerkiksi pähkinäpensas ja saarni ovat erinomaisia petopunkkipankkeja
- Petopunkit viihtyvät myös kanukkakasveissa ja herukoissa
- <http://www.biotus.fi/>

Leppäpirkot

Petoluteet - moniruokaisia

Naskalilude – yleinen marjapenssilla

Nokkalude

Piikkilude

Muurahaiset

© Curt Williams

© Luonnonvarakeskus

Äkämäsääsket

Loispistiäiset (parasitoidit)

Kiitos!

